

ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ

ХМУЛЯК М.В.

**БРИТАНСЬКО-АМЕРИКАНСЬКІ ПРОТИРІЧЧЯ ЩОДО ПОЛІТИКИ
В ІРАЦІ З ПРИХОДОМ ДО ВЛАДИ УРЯДУ Г.БРАУНА**

У статті проаналізовано політику уряду Г.Брауна щодо виведення військ з Іраку, а також висвітлено основні протиріччя між США та Великою Британією з приводу вирішення іракського питання.

Наприкінці червня 2007 р. завершився період правління лейбористського уряду Тоні Блера, затьмарений іракською війною. Т.Блер пообіцяв піти у відставку після виборів нового лідера лейбористської партії, яким у травні 2007 р. був обраний Гордон Браун. Т.Блер вирішив передати владу своєму наступникові, незважаючи на те, що термін його повноважень ще не завершився. Скоріш за все, Т.Блер подав у відставку з метою недопущення, щоб падіння його рейтингу в результаті війни в Іраку не відбулося на лейбористах.

Протягом десятирічного правління Т.Блера іракське питання вважалось “ахілесовою п'ятою” його уряду. Беззаперечна підтримка Т.Блером політики США щодо Іраку викликала непорозуміння не тільки всередині країни, але й далеко за її межами. Проблема виведення британських військових з Іраку була надзвичайно важливою і поставала не раз перед урядом Т.Блера. Останній всіляко намагався підтримувати політику США в даному регіоні, котра не передбачала швидкої передачі контролю іракцям. Проте ще більшої гостроти дане питання набуло з приходом до влади уряду Г.Брауна, котрий взяв курс на поступове виведення британських військ, незважаючи на несхвалення таких дій з боку найближчого союзника США.

В українській історіографії знайшла висвітлення зовнішня політика Великої Британії початку ХХІ ст., проте малодослідженою залишається проблема виведення британських військ з Іраку [20; 23; 26]. Російська історіографія представлена працями О.Громико, М.Брагіна, Т.Мирського, А.Маначинського [1; 16; 21; 22]. Проте слід зауважити, що вчені акцентують основну увагу на іракській війні, не зосереджуючись на дослідженні процесу виведення британських військ з Іраку та на проблемах, які викликали непорозуміння серед американсько-британської коаліції та завдали удару “особливим відносинам” обох країн.

27 червня 2007 р. королева Великої Британії Єлизавета II офіційно запропонувала посаду прем'єр-міністра країни Г.Брауну. Саме з цього часу, після десятирічного періоду правління Т.Блера, на чолі лейбористів постав новий лідер. Будучи міністром фінансів, Г.Браун підтримував міжнародні ініціативи Т.Блера, в тому числі і політику щодо Іраку. Що ж стосується зовнішньої політики нового лейбористського уряду, то Г.Браун визнав, що іракське питання розділило не тільки лейбористську партію, але й країну в цілому. Тому прем'єр-міністр пообіцяв винести уроки з участі Великої Британії в іракському конфлікті з тією метою, щоб у разі, якщо подібна ситуація виникне у майбутньому, уряд діяв у найбільш ефективний спосіб. У своєму виступі на Даунінг-стріт Г.Браун зробив акцент на необхідності змін у політичному житті Великої Британії. “*Це буде новий уряд з новими пріоритетами, мені була надана прекрасна можливість служити моїй країні*”, - заявив Г.Браун [14].

13 липня 2007 р. новий британський уряд в особі міністра міжнародного розвитку натякнув, що відносини між Великою Британією та США можуть змінитись.

Виступаючи у Вашингтоні, Дуглас Александер заявив про необхідність *“нових альянсів, заснованих на спільних цінностях”*. На нашу думку, промова британського міністра була прихованою критикою політики Дж.Буша. Слід зауважити, що Д.Александер зайняв посаду міністра міжнародного розвитку у червні 2007 р. і відносився до найближчих сподвижників Г.Брауна. Д.Александер виступив проти односторонності в міжнародній політиці і закликав керуватись *“міжнародним підходом”* у вирішенні глобальних проблем. *“У незалежному світі ізоляціонізм просто не спрацює”*, - зазначив британський міністр. *“Це в ХХ столітті міць країни часто вимірювалась тим, що вона може знищити. У ХХІ столітті сила повинна вимірюватись тим, що країни можуть разом побудувати”*, - заявив Д.Александер [5]. Виступ міністра Д.Александера, на нашу думку, був демонстрацією бажань нового британського кабінету дистанціюватись від політики Білого дому. Зауважимо, що промова Д.Александера співпала з рішенням Конгресу про поступове виведення військ з Іраку [18]. Конгресмени проголосували за виведення військ до квітня 2008 р., незважаючи на те, що президент Дж.Буш пообіцяв накласти на цей закон вето [9].

Такий розвиток подій показав, що у найближчий час відбудуться суттєві зміни у політиці США та Великої Британії щодо Іраку. Поступово керівні сили Великої Британії брали напрямок на виведення британських військ з Іраку та передачу влади іракцям.

21 липня 2007 р. командуючий британською армією виступив із попередженням, що воєнні ресурси знаходяться на межі. У секретному документі, котрий потрапив у розпорядження газети Daily Telegraph, генерал Річард Даннат вбачав причину даної проблеми в участі британських військових в операціях в Афганістані та Іраці [8]. За словами генерала, військові практично не в змозі реагувати на неочікуваний розвиток ситуації всередині країни чи необхідність екстренної відправки. Дана заява свідчила про те, що британська армія протягом невизначено довгого періоду підтримувала бойову активність в Іраці та Афганістані. Зазначимо, що з приходом до влади Г.Брауна різко почали зростати ряди прихильників виведення британських військ з Іраку.

30 липня 2007 р. Г.Браун прибув у США з першим офіційним візитом у якості прем'єр-міністра. Незважаючи на традиційно тісні відносини двох країн, британський прем'єр окреслив нову лінію у відносинах з Вашингтоном. Перед зустріччю з Джорджем Бушем Г.Браун опинився у непростому становищі. З одного боку, йому потрібно було переконати Дж.Буша у своїй прихильності до давніх панатлантичних відносин. З іншого, переконати британських виборців у тому, що його відносини з США будуть відрізнятися від тих, які встановив колишній прем'єр Т.Блер.

У новому британському уряді лунали заклики до більш тісної співпраці з європейськими країнами. Проте безпосередньо перед візитом у США Г.Браун заявив, що є прихильником *“особливих відносин”* між двома країнами і *“великим прихильником американського духу”*. За словами британського прем'єра, спільні ідеали двохвікової історії *“пов'язали долі обох країн”*. *“У британських національних інтересах підтримувати міцні відносини з США, - підкреслив він. - І ми повинні визнати, що світ в боргу перед Сполученими Штатами, котрі взяли лідерство у боротьбі з міжнародним тероризмом”* [14].

2 серпня 2007 р. США та Велика Британія розробили проект резолюції, який передбачав посилення ролі ООН в Іраці. Присутність ООН в Іраку була обмежена після вибухів у Багдаді у серпні 2003 р., котрі зруйнували штаб ООН. Проект резолюції став результатом нещодавньої зустрічі у Вашингтоні президента США Дж.Буша і прем'єр-міністра Великої Британії Г.Брауна. Згідно з планом голів двох держав, ООН мала отримати розширений мандат в Іраці для сприяння встановлення миру в країні [24].

Схвалення резолюції обіцяло розширити повноваження Ради Безпеки ООН у створенні нової іракської конституції і сприяти вирішенню питання про внутрішні кордони країни. Голосування з приводу запропонованої резолюції відбулося 10 серпня 2007 р., у результаті якого було прийнято продовжити мандат ООН на 12 місяців [23].

Проте вже напочатку серпня 2007 р. виникли непорозуміння в американсько-британській коаліції. На сторінках американської преси містилися звинувачення британців у надто швидкому скороченні військового контингенту в Басрі. Представники британської команди в Басрі, серед яких був і майор Майк Ширер, зазначили, що заяви американців є недоречними і не погоджуються з тим, що чисельність британських частин різко зменшилась. Г.Браун на зустрічі у липні 2007 р. з Дж.Бушем у Кемп-Девіді зазначив, що британські війська запланували передати відповідальність над Басрою місцевим керівникам протягом кількох місяців, але при цьому підкреслив, що остаточне рішення залишиться в руках британських командуючих. Представник британського посольства у Вашингтоні у відповідь на такі звинувачення зауважив, що позиція Washington Post не відображає офіційну позицію Америки [26].

Такі події вперше яскраво показали наявність неузгодженості між політикою Вестмінстера та Вашингтона щодо іракської проблеми, оскільки за правління попереднього уряду не виникало схожих непорозумінь, а Т.Блер цілковито підтримував свого союзника Дж.Буша.

20 серпня 2007 р. уряд Г.Брауна зіткнувся з тією ж проблемою, як і його попередник Т.Блер. Британські консерватори звинуватили уряд у приховуванні справжніх цифр втрат в Афганістані та Іраці [17]. Тіньовий міністр оборони Ліам Фокс запевнив, що втрати значно вищі, ніж наводить уряд. Представник міністерства оборони відхилив звинувачення, заявивши, що не варто до статистики втрат відносити *“дрібні травми і легкі недомагання”* військовослужбовців [30].

В той же час у новинах не стихали звернення вищих офіцерів до прем'єр-міністра Г.Брауна з тим, що британські війська в Іраці зробили все від них можливе і що їх невідкладно потрібно вивести, а контроль над районом передати іракцям. Американські командири виступили з серйозним занепокоєнням, назвавши відступ британців поспішним [30]. При цьому Стівен Біддл, військовий радник президента США Дж.Буша заявив, що надто швидке виведення військ буде *“принизливим”*: саме такого фіналу для британців, за його словами, добивались іракські бойовики, користуючись підтримкою Ірану [17].

З цього приводу Daily Telegraph влучно підкреслила, що у американських командирів є серйозні занепокоєння, що поспішний британський відступ віддасть південь Іраку у владу шіїтів, які будуть контролювати величезний нафтовий потенціал цього району. Окрім того, зберегти плацдарм на півдні прагнули і ЦРУ: з Басри воно могло б здійснювати нагляд за повстанцями і за Іраном [29].

20 серпня 2007 р. Independent опублікувала ексклюзивне інтерв'ю з відомим радикальним шіїтським проповідником Муктада аль-Садром, котрий заявив: *“Британці відступають. Вони знають, що скоро підуть з Іраку. Вони зрозуміли, що не повинні були брати участь в цій війні, яку не могли виграти”*. За словами Independent, *“висловлювання Муктада Садра співпадають з думкою британських командирів: вони вважають свою місію в Іраку завершеною”* [28].

Як бачимо, відразу ж в перші місяці прем'єрства Г.Брауна основна увага уряду була сконцентрована на проблемі виведення британських військ з Іраку, а також на американсько-британських протиріччях з цього приводу.

Наприкінці серпня 2007 р. прем'єр-міністр Іраку Нурі аль-Малікі заявив, що лідери шіїтів, сунітів та курдів підписали угоду про примирення. Заява Малікі (шіїта) прозвучала на прес-конференції, в якій разом з ним брали участь президент Іраку Джалал Талабані (курд), віце-президент Тарік аль-Хашемі (суніт), віце-президент Абдель Абдул-Махді (шіїт) і Масуд Барзані, глава курдського регіону [27]. Білий дим вітає таке рішення, назвавши його *“важливим кроком”* на шляху до національного об'єднання іракців [10]. Тим не менш, дана прес-конференція продемонструвала скоріш усього наявність перших кроків на шляху до перемир'я між іракськими силами, а не суттєву політичну домовленість.

Незважаючи на стабілізацію ситуації в Іраці, 28 серпня 2007 р. Г.Браун відмовився встановлювати графік виведення британських військових з Іраку, заявивши, що перед британцями стоїть *“серйозна робота”*. У листі лідеру ліберал-демократів Мензісу Кемпбелу Г.Браун написав, що у військових є конкретні обов'язки в Іраці, виконання яких подібний графік може завадити. М.Кемпбелл наполягав, що втрати в Іраці та Афганістані неприпустимо високі. Він заявив, що підхід Г.Брауна до політики в Іраці у точності повторює політику його попередника Т.Блера.

У свою чергу, прем'єр-міністр підкреслив, що британці будуть продовжувати співпрацювати з іракською владою та службами безпеки до тих пір, доки ті не зможуть взяти на себе всю відповідальність за забезпечення миру. Британський прем'єр заявив, що підхід Лондона до його місії в Іраці базується на зобов'язаннях перед іракським урядом і ООН. Контингент британських військових в Іраці на 2007 р. скоротився до 5500 чол., а на початку операції їх число становило близько 18 тисяч чол.

Проте американська влада переконувала, що британські сили в Іраці надто малі. Наприкінці липня 2007 р. високопоставлений військовий радник генерал Джек Кін висловив своє розчарування тим, що британські військові приділяють більше уваги підготовці іракських військових, ніж контролю над ситуацією в Басрі, яка погіршується. У відповідь на таку заяву міністр закордонних справ Великої Британії Девід Мілібанд підкреслив в інтерв'ю Бі-бі-сі, що план дій військових у Басрі не буде змінюватися на догоду США [3]. Така різка заява вкотре поглибила протиріччя в американсько-британській коаліції стосовно політики в Іраці, проте, як показав час, вона була не останньою.

Незабаром після ряду критичних зауважень з боку Америки на адресу британського ставлення до перебування військ в Іраці, 1 вересня 2007 р. в інтерв'ю британській газеті Daily Telegraph генерал Майкл Джексон, колишній головнокомандуючий британської армії під час вторгнення в Ірак, назвав американську стратегію щодо Іраку *“недалекоглядною”*. На думку М.Джексона, экс-міністр оборони США Дональд Рамсфелд *“є одним з тих, на кому лежить найбільша відповідальність за нинішню ситуацію”*. Генерал назвав абсурдним рішення США не займатись побудовою основ державності в Іраці. За словами М.Джексона, помилкою була також передача Пентагону контролю за формуванням адміністрації країни. *“Нам потрібно було поставити на чолі коаліції іракські спецслужби”*, - заявив генерал. Також М.Джексон не погодився з нещодавніми заявами офіційних представників США про те, що британські війська в Іраці не справляються зі своїми завданнями. Екс-головнокомандуючий розкритикував не тільки стратегію США в Іраці: боротьбу Америки з тероризмом у світовому масштабі генерал назвав *“неадекватною”*, яка використовує частіше силу, ніж дипломатію.

На нашу думку, коментарі М.Джексона ще більше посилили напруженість у відносинах обох країн. Зауважимо, що позицію М.Джексона підтримав колишній

міністр закордонних справ Великої Британії, консерватор Малкольм Рифкінд. *“Однією з фундаментальних причин для критики є не те, що Рамсфелд був некомпетентним - це неправда - але те, що його начальник, Джордж Буш, прийняв рішення передати відповідальність за побудову державності в Іраку Рамсфелду і Пентагону”*, - відзначив М.Рифкінд в інтерв'ю Бі-бі-сі. Підтримав дану позицію лідер ліберально-демократичної партії М.Кемпбелл. *“Всім зрозуміло відсутність справжнього планування в післявоєнному Іраці”*, - додав М.Кемпбелл.

У держдепартаменті США відмовилися коментувати висловлювання М.Джексона, а представник оборони США заявив, що *“можливість мати різні точки зору - ознака всіх відкритих демократичних суспільств”* [7].

Вже 3 вересня 2007 р. британська армія майже повністю завершила процес виведення військ з останньої залишеної бази міста Басри на півдні Іраку. Операція розпочалася вечером 2 вересня і перша інформація про те, що відбувалося, надійшла від начальника іракських сил безпеки генерала Мохана Тахіра, який 2 вересня провів свою першу прес-конференцію. М.Тахір заявив, що палац знаходиться під контролем іракських сил.

На території колишнього палацу С.Хусейна було розміщено близько 550 чол., які після подій 2-3 вересня перейшли на базу в районі аеропорту Басри, де знаходилося біля 5 тис. військовослужбовців. Міністерство оборони Сполученого Королівства заявило, що контроль над містом офіційно перейде до іракських сил безпеки до кінця осені.

Прес-секретар Даунінг-стріт, 10 підтвердив, що прем'єр Г.Браун проінформований про те, що відбувається, але операції знаходяться у віданні військових. Після виходу з Басри, британці продовжували працювати в режимі нагляду, продовжуючи навчати іракців.

Протягом 2007 р. британські військові передали під контроль іракців три провінції у своїй зоні відповідальності на півдні Іраку. Міністерство оборони у своїй заяві підкреслило, що про вихід з Басри було давно офіційно оголошено. *“Іракські сили безпеки (ІСБ) хочуть взяти на себе повну відповідальність за свою безпеку, і передача [палацу] є кроком у напрямку до цієї мети. Ініціатива цього рішення надходила від іракців”*, - говориться в заяві. Там же сказано, що відповідальність за місто Басра буде передано іракській стороні до кінця листопада. До цього часу завершиться чергова запланована ротація військ в Іраці і чисельність контингенту зменшиться до 5 тис. чол. [6].

24 вересня 2007 р. Г.Браун виступив на щорічній конференції лейбористської партії в місті Борнмут на півдні Англії. Прем'єр-міністр пообіцяв, що в майбутньому право санкціонувати участь військових сил у військових конфліктах буде закріплено за парламентом. Вперше таке голосування провів попередник Брауна Т.Блер з питання про вторгнення в Ірак. *“Я вас не підведу”*, - запевнив Браун партійних соратників, додавши, що вважає себе *“ідейним політиком”*.

Згідно з опублікованим опитуванням Ipsos-Mori в газеті Independent, лейбористи випереджали консерваторів на вісім пунктів - рейтинг їх популярності складав 42%, а місяць тому розрив складав 5% [2]. На нашу думку, політика уряду Г.Брауна щодо виведення британських військових була одним з найзначніших факторів, які вплинули на стрімке підвищення рейтингів лейбористів.

На цій же конференції в Борнмуті глава міністерства закордонних справ Великої Британії Д.Мілібанд заявив, що за нового прем'єр-міністра Г.Брауна у зовнішньополітичному курсі нових лейбористів відкривається *“друга хвиля”*. Д.Мілібанд пообіцяв, що зробить висновки з успіхів та невдач, які відзначили правління Т.Блера.

Питання про Ірак, яке після вторгнення 2003 р. розкололо лейбористів на два табори, на конференції практично не порушували. Але Д.Мілібанд визнав, що *“які б не були наші успіхи і провали - а було і те, і інше - ми повинні зосередитись на майбутньому”*. За його словами, необхідно прикласти всі зусилля, щоб створити *“ефективні іракські сили безпеки”*, і працювати з усіма сусідами Іраку, щоб примирити сунітів та шиїтів. *Не можна допустити, щоб конфлікт між ними розколов країну і поширився на весь Близький Схід”* [13].

8 жовтня 2007 р. Г.Браун провів прес-конференцію у своїй резиденції на Даунінг-стріт, 10, а також виступив у нижній палаті парламенту, де повідомив про подальші плани уряду в Іраці. Прем'єр пообіцяв скоротити чисельність британського контингенту в Іраці до 2,5 тис. чол. Нещодавно, побувавши в Іраці Г.Браун пояснив, що британські війська поетапно будуть скорочуватися: до Різдва (25 грудня) з 5,5 тис. до 4,5 тис., до початку весни - до 4 тис., а потім - до 2,5 тис. Г.Браун ще раз нагадав, що контроль над провінцією буде переданий іракцям до кінця року [4].

У той час, коли британський прем'єр оголошував про наміри уряду щодо поступового виведення військ з Іраку, у США спалахнули масові виступи проти політики Дж.Буша. 28 жовтня 2007 р. тисячі чол. в США вийшли на демонстрації проти війни в Іраці. Найбільш масові акції пройшли у Нью-Йорку, Чикаго і Сан-Франциско. Вони були приурочені до п'ятої річниці голосування в американському сенаті, котрий санкціонував інтервенцію в Ірак. Учасники протестів, у тому числі родичі загиблих в Іраці, закликали припинити фінансування військових дій. Організатори акції запевняли, що півтрильйона доларів, витрачених на війну в Іраці, можна було використати на освіту, житло для малозабезпечених. За приблизними підрахунками у марші в Чикаго взяли участь близько 10 тис. чол., а в Сан-Франциско ця цифра була ще більшою [11]. Вищенаведені протести свідчать про те, що не тільки у Великій Британії була актуальною проблема виведення військ з Іраку, громадськість США також жорстко критикувала втручання до Іраку.

16 грудня 2007 р. Велика Британія офіційно передала іракцям повноваження по забезпеченню безпеки у Басрі. Офіційний меморандум був підписаний представниками Великої Британії та Іраку в аеропорту Басри. До цього контроль над іракською провінцією належав збройним силам Великої Британії.

Прем'єр-міністр Г.Браун, який побував у Басрі на початку жовтня 2007 р., пояснив передачу влади тим, що в Іраці при владі знаходиться демократичний уряд і, що в останні місяці рівень насильства в країні скоротився на 90%. Г.Браун також оголосив, що до весни 2008 р. британський військовий контингент в Іраці, котрий нараховував на кінець 2007 р. 4 тис. 800 чол., скоротиться до 2 тис. 500 солдатів. З цього часу британські сили почали відігравати переважно допоміжну роль: ділилися військовим досвідом з іракцями, а також брали участь у бойових діях тільки на прохання іракської влади.

Представник армії Великої Британії майор Майк Ширер назвав передачу влади іракській адміністрації *“дуже позитивним кроком у правильному напрямку”*. М.Ширер в інтерв'ю радіо Бі-бі-сі заявив: *“Ми з радістю зустріли пропозицію передати 16 грудня іракській стороні контроль над провінцією. Це служить визнанням того, що ситуація з безпекою дозволяє здійснити цей крок”*. Самі ж іракці вважали, що після передачі повноважень, ситуація в регіоні покращиться. Про це свідчили результати опитувань, проведених кореспондентами Бі-бі-сі в Басрі. З 1000 опитаних, більше 85% заявили, що негативно оцінюють вплив британських військ [12].

Отже, з приходом до влади уряду Г.Брауна відбулися зміни у зовнішній політиці Великої Британії. Незважаючи на те, що Г.Браун був послідовником Т.Блера, він

окреслив власний зовнішньополітичний курс. Першочерговим завданням нового уряду стало вирішення іракського питання, оскільки протягом тривалого часу, ще за правління уряду Т.Блера, не тільки політичні сили, але й британська громадськість виступали за негайне виведення військ з Іраку. Помилку, якої припустився Т.Блер, підтримавши американського президента Дж.Буша і розпочавши незаконну інтервенцію до Іраку у 2003 р. під приводом наявності там зброї масового знищення, довелося виправляти новому прем'єр-міністру Г.Брауну.

Варто зауважити, що деякої гостроти набули "особливі відносини" Великої Британії та США, які торкалися іракського питання, а саме проблеми виведення військ з Іраку. Офіційна влада США не схвалювала виведення британських військ, називаючи його поспішним та необдуманим. Проте, незважаючи на таку позицію США, Велика Британія розпочала у 2007 р. поступове виведення військ з Іраку, а також передала контроль у регіоні іракцям. Така незалежна політика стала свідченням наявності власної позиції у британського уряду, на відміну від уряду Т.Блера, який беззаперечно та цілковито підтримував політику Дж.Буша.

1. Брагин М. США. Под знаком Ирака / М.Брагин // Международная жизнь. - 2007. - №1/2. - С.18-31.
2. Браун обещает не подвести лейбористов. - 24 сентября 2007. - Русская служба Би-би-си. - [Электронный ресурс]. - Режим доступа: http://news.bbc.co.uk/hi/russian/uk/newsid_7010000/7010918.stm.
3. Браун отказался установить дату ухода из Ирака. - 28 августа 2007. - Русская служба Би-би-си. - [Электронный ресурс]. - Режим доступа: http://news.bbc.co.uk/hi/russian/uk/newsid_6966000/6966604.stm.
4. Британия выведет из Ирака 3 тысячи военных. - 08 октября 2007. - Русская служба Би-би-си. - [Электронный ресурс]. - Режим доступа: http://news.bbc.co.uk/hi/russian/uk/newsid_7034000/7034473.stm.
5. Британия дистанцируется от Белого дома? - 13 июля 2007. - Русская служба Би-би-си. - [Электронный ресурс]. - Режим доступа: http://news.bbc.co.uk/hi/russian/international/newsid_6897000/6897303.stm.
6. Британские войска "почти ушли из Басры". - 3 сентября 2007. - Русская служба Би-би-си. - [Электронный ресурс]. - Режим доступа: http://news.bbc.co.uk/hi/russian/international/newsid_6975000/6975776.stm.
7. Британский генерал критикует политику США в Ираке. - 1 сентября 2007. - Русская служба Би-би-си. - [Электронный ресурс]. - Режим доступа: http://news.bbc.co.uk/hi/russian/international/newsid_6973000/6973912.stm.
8. Британский генерал: резервов почти не осталось. - 21 июня 2007. - Русская служба Би-би-си. - [Электронный ресурс]. - Режим доступа: http://news.bbc.co.uk/hi/russian/uk/newsid_6909000/6909764.stm.
9. Буш: уход из Ирака сейчас равнозначен катастрофе - 12 июля 2007. - Русская служба Би-би-си. - [Электронный ресурс]. - Режим доступа: http://news.bbc.co.uk/hi/russian/international/newsid_6295000/6295150.stm.
10. В Ираке достигнуто соглашение о примирении. - 26 августа 2007. - Русская служба Би-би-си. - [Электронный ресурс]. - Режим доступа: http://news.bbc.co.uk/hi/russian/international/newsid_6965000/6965016.stm.
11. В США прошли марши против войны в Ираке. - 28 октября 2007. - Русская служба Би-би-си. - [Электронный ресурс]. - Режим доступа: http://news.bbc.co.uk/hi/russian/international/newsid_7066000/7066005.stm.
12. Великобритания передала контроль над Басрой Ираку. - 16 декабря 2007. - Русская служба Би-би-си. - [Электронный ресурс]. - Режим доступа: http://news.bbc.co.uk/hi/russian/international/newsid_7146000/7146540.stm.
13. Глава МИД Британии обещает "извлечь уроки". - 25 сентября 2007. - Русская служба Би-би-си. - [Электронный ресурс]. - Режим доступа: http://news.bbc.co.uk/hi/russian/uk/newsid_7013000/7013006.stm.
14. Гордон Браун стал премьер-министром Британии. - 27 июня 2007. - Русская служба Би-би-си. - [Электронный ресурс]. - Режим доступа: http://news.bbc.co.uk/hi/russian/uk/newsid_6245000/6245768.stm.
15. Гордон Браун: мир в долгу перед США. - 30 июля 2007. - Русская служба Би-би-си. - [Электронный ресурс]. - Режим доступа: http://news.bbc.co.uk/hi/russian/international/newsid_6921000/6921686.stm.
16. Громько А.А. Модернизация парламентской системы Великобритании / А.А. Громько. - М.: Издательство "Весь Мир", 2007. - 358 с.
17. Коалиция войск может развалиться? - 20 августа 2007. - Русская служба Би-би-си. - [Электронный ресурс]. - Режим доступа: http://news.bbc.co.uk/hi/russian/uk/newsid_6950000/6950687.stm.

18. Конгрессмены голосуют за вывод войск США из Ирака. - 13 июля 2007. - Русская служба Би-би-си. - [Электронный ресурс]. - Режим доступа: http://news.bbc.co.uk/hi/russian/international/newsid_6896000/6896820.stm.
19. Крушинський В.Ю. Британська Європа чи європейська Британія. Великобританія в європейських інтеграційних процесах / В.Ю.Крушинський. - К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2003. - 214 с.
20. Маначинский А.Я. Ирак: тайные пружины войны / А.Я. Маначинский. - К.: Изд. Дом "Румб", 2005. - С. 416.
21. Мирський Т. Новый поворот в судьбе Ирака / Т. Мирський // МЭМО. - 2003. - № 9. - С. 78-83.
22. Пик С.М. США - Велика Британія: "особливі відносини" / С.М.Пик. - К.: Знання, 2006. - 283 с.
23. Резолюция 1770 (2007), принятая Советом Безопасности на его 5729-м заседании года. - 10 августа 2007. - Организация Объединенных Наций. - [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.un.org/russian/document/scresol/res2007/res1770.htm>.
24. США и Британія за усиление присутствия ООН в Ираке. - 2 августа 2007. - Русская служба Би-би-си. - [Электронный ресурс]. - Режим доступа: http://news.bbc.co.uk/hi/russian/international/newsid_6927000/6927539.stm.
25. Яковенко Н.Л. Велика Британія в сучасній системі міжнародних відносин: заявка на європейське лідерство / Н.Л.Яковенко. - К.: ІМВ, 2003. - 223 с.
26. Damien McElroy. US "believes Britain has lost in Basra". - The Telegraph. - [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/1559772/US-believes-Britain-has-lost-in-Basra.html>.
27. Guido Steinberg. Iraq on the Path to a Shiite Dictatorship. - August 21, 2007. - Spiegel. - [Электронный ресурс]. - Режим доступа: http://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/medienbeitraege/steinberg_spiegel_online_210807_ks.pdf.
28. Nizar Latif, Phil Sands. - Muqtada al-Sadr: The British are retreating from Basra. - 20 August 2007. - The Independent. - [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/muqtada-alsadr-the-british-are-retreating-from-basra-462296.html>.
29. Robert Fox. The blame game begins. - 20 August 2007. - The Guardian. - [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2007/aug/20/theblamegamebegins>.
30. Thomas Harding. British exit from Iraq will be "ugly": US adviser. - 20 August 2007. - The Telegraph. - [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.telegraph.co.uk/news/uknews/1560823/British-exit-from-Iraq-will-be-ugly-US-adviser.html>.
31. Thomas Harding. "Cover-up" over casualties in Afghanistan. - 20 Aug. 2007. - Daily Telegraph. - [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.telegraph.co.uk/news/uknews/1560730/Cover-up-over-casualties-in-Afghanistan.html>.

Хмуляк М.В. Британо-американские разногласия относительно политики в Ираке с приходом к власти правительства Г.Брауна

В статье проанализирована политика правительства Г.Брауна относительно вывода британских войск из Ирака, а также освещены основные разногласия между США и Великой Британией по поводу разрешения иракского вопроса.

Khmutyuk M.V. The British-American conflict in Iraq caused by G.Brown government's policy

In the article there is analyzed G. Brown government's policy concerning withdrawing the troops from Iraq and is also outlined the basic contradiction between the U.S. and Great Britain on resolving the Iraq issue.